

ZAJIŠTĚNÍ A OCHRANA OBLIGACÍ

JUDr. Pavel Salák jr., Ph.D.

ZAJIŠTĚNÍ - UTVRZENÍ OBLIGACÍ

- ⊙ Zesilují postavení věřitele - zvyšují jistotu, že dluh bude uhrazen
- ⊙ Cíl
 - Usnadnit dobytnost pohledávky
 - Zajistit hospodářský efekt obligace (někdy umožňují vyhnout se náročnému soudnímu řízení)
- ⊙ Dělíme na:
 - Osobní
 - Věcná
 - Ostatní
- ⊙ Intercesse - zajištění osobou třetí:
 - Kumulativní
 - Privativní
 - Mlčky provedené

OSOBNÍ ZAJIŠTĚNÍ

◎ Dlužnická solidarita

- Žaloba proti jednomu z dlužníků, který musí plnit in solidum x při prohře se rovněž všichni osvobozují
- 531 Justinián - zrušen konsumpční účinek litiskontestace u dlužnické solidarity

◎ Rukojemství

- Archaické právo - např. vadiatura - záruka, že se žalovaný dostaví k soudu
- Klasické právo - adpromissio /stipulace/, constitutum debiti /pacta praetoria/, mandatum iudificatum /příkaz úvěrový/, receptum argentarii

ADPROMISSIO

- ⦿ Za dluh se zavazuje třetí osoba, která přistupuje k závazku hlavního dlužníka
- ⦿ Mělo několik forem - sponsio, fideipromissio, fideiussio
- ⦿ Ručitel má stejný závazek a ručí vedle jako hlavní dlužník - de facto dlužnická solidarita
- ⦿ Akcesorická povaha - až časem - ručitel slibuje úsilí a péči, aby dlužník závazek splnil
- ⦿ 535 n.l. Justiniánské právo:
 - Beneficium excussionis sive ordini - námitka pořadí - pokud se věřitel obrátí nejprve na ručitele místo na dlužníka

VĚCNÉ ZAJIŠTĚNÍ - OBECNĚ

- ◉ Věřitel je chráněn jako věcně oprávněný - tedy nejen proti dlužníkovi, ale i proti třetím osobám
- ◉ Realizace zástavy musela být zvlášť ujednána
 - Propadná - zakázána Konstantinem Velikým (řazena do lichvy)
 - Prodejná - ius vendenedi - od Justiniána není třeba zvlášť věřiteli sjednávat a nemůže být ani dohodnou vyloučeno
- ◉ Věcné právo k věci cizí
 - I v učebnicích je řazeno do věcných práv (výjimkou Boháček)

VĚCNÉ ZAJIŠTĚNÍ - DRUHY

◎ FIDUCIE - převod k věrné ruce

- Dlužník převede na věřitele vlastnické právo k zastavené věci

◎ PIGNUS - zástava ruční

- Podobný fiducii, ale na věřitele se převádí pouze detence x je chráněn jako držitel

◎ HYPOTÉKA

- Věřitel získává zastavenou věc do své moci až ve chvíli, kdy dlužník není s to svůj dluh splatit
- Umožňuje zastavit tutéž věc na několik pohledávek

OSTATNÍ

◉ Úroky - usurae

- /ze smlouvy x i ze zákona/, u obchodníků a námořního pojištění sazba zvýšená /8% a 12%/, zákaz antocismu - tj. braní úroků z úroků + úroková obligace končí dosažením hodnoty hlavního dluhu

◉ Arrha - závdavek

- má být důkazem o uzavření smlouvy x pod vlivem řeckého práva má i povahu zajišťující arrha poenitencialis - při odstoupení od smlouvy jí poskytovatel ztrácí x pokud odstoupí příjemce, hradí její dvojnásobek

◉ Iusiurandum - přísaha

◉ Konvenční pokuta

- pomocí stipulace si věřitel nechá slíbit peněžitou částku jako trest za nesplnění závazku - není potřeba dokazovat výši škody + nepřihlíží se k zavinění

OCHRANA - ACTIONES IN PERSONAM

- ◉ Pouze proti osobě dlužníka - nárok na konání či nekonání
- ◉ Defenzní povinnost - musel se před magistrátem obhajovat
- ◉ Pokud by tak neučinil, praetor může zahájit majetkovou exekuci (missio in bona - umožní věřiteli ujmout se dlužníkovu majetku, popř. i jeho osoby)
- ◉ Litiskontestací dochází k tzv. nutné novaci
- ◉ Rozsudek zní vždy na peníze

CIVILNÍ ŽALOBY

⊙ Actiones in ius conceptae

- ⊙ Plnění neurčité (dare facere) - v intenci je třeba uvést kauzu
- ⊙ Plnění určité (dare) - není třeba uvádět, jsou žaloby abstraktní, tzv. kondikce (condictiones)

⊙ Žaloby ze smluv

⊙ Actiones bonae fidei

- ⊙ Soud musí přihlížet i k ostatním ujednáním mezi stranami, k obvyklostem na tržišti, k jiným nárokům mezi stranami - obecně vše, co může postavení stran ovlivnit
- ⊙ Ve formulaci se objevují výrazy: „....vše co podle zásad dobré víry má vydat/udělat...“

⊙ Actiones stricti iudicii (iuris)

- ⊙ Zjišťuje se pouze oprávněnost žalobcovy nároku a k ničemu jinému se nepřihlíží x v případě pluspetice prohrával spor
- ⊙ Formální kontrakty a mutuum

PRAETORSKÉ ŽALOBY

- ⊙ Actiones in factum conceptae
- ⊙ Příkaz k odsouzení formulován neurčitě (quanti ea res erit) x současně stanovil přesně podmínky odsouzení - byly blízké žalobám stricti iuris
- ⊙ Justiniánské právo přesouvá rozdíl stricti iuris a bonae fidei spíše do hmotného práva, mizí i rozdíly mezi civilními a praetorskými žalobami

ŽALOBY Z DELIKTŮ

◉ Actiones poenales

- Trestající - postihují jen pachatele, nejsou pasivně /a někdy i aktivně/ zděditelné
- Proti více pachatelům se uplatňují kumulativně
- Za delikty otroka nebo osoby alieni iuris odpovídá pán x možnost noxae datio
- Praetorské žaloby jsou act. annales - musí se uplatnit do jednoho roku

◉ Reipersekutorní žaloby

- Na náhradu škody /vrácení věci/ - jsou aktivně i pasivně zděditelné
- Přistupují později, původně trest zahrnoval i náhradu škody

◉ Actiones mixtae

- Staví na první místo náhradu škody a pak až trest
- Typicky actio legis Aquiliae, obecně všechny, kde vedle trestající žaloby není poskytována ještě žaloba reipersekutorní
- Skutečnost, že delikt zavazuje především k náhradě škody se však plně nepodařilo provést ani v justiniánském právu